

7.10.2022

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta 7.10.2022 klo 9.00

Asia:

HE 165/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle tiettyjä pinta-ala- ja eläinperusteisia tukia koskeviksi laeiksi

Ympäristöministeriön asiantuntijalausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle tiettyjä pinta-ala- ja eläinperusteisia tukia koskeviksi laeiksi

Ympäristöministeriön asiantuntijana valiokunnassa on:
Erityisasiantuntija Johanna Helkimo

Ympäristöministeriö pitää lakiesitystä pääosin kannatettavana seuraavin ympäristöministeriön lausunnosta nostettuina huomioina:

Ympäristöministeriö tuo esiin myös, että suunnitelma-asetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/2115) mukaan maaseuturahastosta ei saisi tukea investointeja, joista aiheutuu vahinkoa ympäristölle. Kirjaus on siis samankaltainen kuin DNSH periaate eli vain toimenpiteitä, joista ovat ei aiheudu merkittävää haittaa voidaan tukea.

Hallituksen esityksen mukaan ehdollisuuden tarkoituksena on edistää kestävästä maataloutta tekemällä tuensaajat tietoisemmiksi näistä vaatimuksista ja saada Euroopan unionin yhteinen maatalouspolitiikka vastamaan paremmin yhteiskunnan odotuksiin. Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että ehdollisuudessa ja tukien toimeenpanossa kiinnitetään huomiota siihen, että niiden noudattamista todennetaan riittävästi. Uuden tukijärjestelmän on esitetty olevan ympäristö- ja ilmastotoimien osalta vaikuttavampi, vaikka pakolliset toimet eivät ole merkittävästi tiukempia, vaikkakin viljelykierron vaatimuksen lisääminen siihen toikin lisää kestävyysnäkökulmaan. Jotta ympäristövaikuttavuus lisääntyisi tulee erityisesti panostaa toimien oikeaan toteutukseen, ammattitaitoiseen neuvontaan sekä vaikuttavuuden arviointiin.

Ympäristöministeriö esittää, että Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille ehdotetaan uudeksi tehtäväksi ympäristösopimukseen ja kosteikon ei-tuotannolliseen investointiin liittyvää hallinnollista tarkastuskäyntiä, mutta tämä tehtävä arvioidaan voitavan hoitaa nykyisten henkilöresurssien puitteissa. Hallinnollisten tarkastusten toteuttamiseksi olisi hyvä tarkastella ELY-keskusten elinkeino- ja ympäristövastualueiden tehtävien synergioiden kehittämistä ja huolehtia ELY-keskusten riittävästä resurssoinnista. Tarkastuskäynnillä voidaan samalla antaa sopimuksen tekijälle tarpeellista neuvontaa sopimuksen mahdollisimman hyvän hoitamisen kannalta.

Hallituksen esityksessä vaikutuksista tuen hakijaan tuodaan esiin, että vaikutuksen tuensaajien asemaan kotimaisen ruuantuotannon kestävä turvaaminen on keskeinen osa myös tulevien vuosien huoltovarmuutta ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta. Ympäristöministeriö korostaa, että nykyisessä maailman tilanteessa huoltovarmuuden näkökulmaa tulee laajentaa koskemaan ruuantuotannon osalta myös ruuantuotannossa käytettäviä panoksia, joten resurssien käytön tehokkuuden sekä kiertotalouden periaatteiden tulee olla keskeisinä seikkoina läpi koko tukijärjestelmän, joka tähtää muualta tulevien erityisesti fossiilista lähteistä olevien resurssien käytön vähentämiseen.

Ympäristöministeriö tuo esiin, että hakemukselle ja päätöksen lisätietoihin tulee tallentaa riittävät tiedot ympäristötavoitteiden seurantaan varten, joita voidaan hyödyntää jatkossa suoraan tietojärjestelmistä ympäristö- ja ilmastovaikuttavuuden todentamiseen.

Hallituksen esityksessä mainitaan Ilmasto- ja ympäristövaikutusten osalta, että Luonnonvarakeskus laati strategiasuunnitelmaluonnoksesta vaikuttavuusarvion uusien ja nykyisestä kiristyvien ympäristö- ja ilmastotoimenpiteiden sekä kasvavien tavoitepinta-alojen (ns. ympäristökunnianhimon kasvu) kokonaisvaikuttavuudesta maatalouden ympäristökuormituksen pienentämiseen. Luonnonvarakeskuksen ympäristövaikuttavuuden arvioinnin mukaan CAP-suunnitelma ei johda sellaiseen lopputulokseen, jossa maatalouden toimenpiteet olisivat riittäviä suhteessa kansallisiin ympäristö- ja ilmastotavoitteisiin tai EU:n kautta tuleviin velvoitteisiin. Vaikuttavuusarvioinnissa verrataan vaikutuksia siihen, miten vaikutuksia syntyy suhteessa nykyiseen tukikauteen, mikäli tavoitteiden mukaiset toimet toteutuvat täysimääräisesti.

Toimenpiteiden arvioidaan vähentävän liukoisen fosforin määrää hyvin vähän. Luken arviossa ei ole otettu huomioon, että fosforista on ollut asetus lausunnolla ja se tulee saada mahdollisimman pian eteenpäin. Sen säännösten avulla fosforipäästöjen tulee vähentyä jatkossa ja se koskisi jatkossa kaikkia maataloja.

Ympäristöministeriö tuo esiin, että luonnonmonimuotoisuusvaikutusten kannalta tärkeitä ovat erityisesti ympäristösopimukset ja niiden hyvä ja laadukas toteuttaminen ja seuranta. VASU-analyysin (Esiselvitys EU:n biodiversiteettistrategiasta Suomessa) mukaan kaikkien perinnebiotooppien suojelutasoa on mahdollista parantaa ja siten perinnebiotooppien hoidonlaatu tulee varmistaa alemman asteisessa sääntelyssä. Lisäksi vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen voidaan saada aikaan ojituksissa siirryttäessä kohti kokonaisvaltaisempaa valuma-aluekohtaista vesienhallintaa sekä luonnonmukaisia vesienhallintaratkaisuja, joita voidaan edistää kosteikkosopimuksin sekä maatalouden ojitusinvestointien kautta.

Käytännössä toimenpiteiden ollessa pääosin viljelijöille vapaaehtoisia, niiden lopullinen vaikuttavuus riippuu toimenpiteiden toteutumisesta ja voi vaihdella vuosittain. Toimien laaja toteuttaminen edellyttää, että neuvontaan ja koulutukseen panostetaan jo heti tukikauden alussa merkittävästi. Neuvontapalveluiden uutena toimena on digitaalinen ravinneväline, mutta ympäristöministeriöllä ei ole tarkempaa tietoa, miten digitaalinen ravinneväline Suomessa toteutetaan. Erityisen tärkeää on, että se ohjaa jatkossa viljelijöitä kohti resurssitehokasta ja viisasta ravinteiden käyttöä. Tulevaisuudessa omavaraisuustavoitteen tulee koskea myös maatalouden tuotantopanoksia. Ravinnevälineen tulee ohjata kohti kasvien tarpeen mukaista ravinteiden käyttöä ja ravinteidenkierrätystä, ja siihen tulisi kytkeä myös maaperän kasvukunnon parantamiseen sekä kokonaisvaltaiseen kestävään vesienhallintaan liittyvää koulutusta ja neuvontaa. Edellä mainituilla toimilla on olennainen merkitys ravinteiden tehokkaassa hyötykäytössä ja ravinnevalumien ehkäisyssä sekä viljelijän talouden parantamisessa.

Laissa eräistä maaseudun kehittämisen korvauksista 2 §:n määrittelyissä on mainittu kaksitasouomat ja uomien luonnonmukainen kunnostaminen on mainittu määritelmässä ja näiden määrittelyä tulee selkeyttää valtioneuvoston asetuksella.

Neuvonnan täsmäosaaminen ja neuvonnan kohdennus on näiden tavoitteiden saavuttamisessa tärkeää. Lakiesityksen 6 §:ssä säädetään neuvojien hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisestä ja tämän osalta ympäristöministeriö painottaa, että tulee olla nykyistä tarkemmin määriteltyjä. Eri tyyppisissä ympäristöasioissa tulisi olla erikseen neuvontaosiot luonnon monimuotoisuusasioihin, ilmastomuutokseen vaikuttavien päästöjen hallintaan sekä vesien suojeluun ja hallintaan. Neuvonnan laadun ja sisällön hallintaan tulee myös olla riittävät keinot.